

Evrensel ve Yerel Arasında Bir Okuma Denemesi; Modern Mimarlığın Beş İlkesi ve Corbusier Konutları

Büşra DİLAVEROĞLU¹

Özet

Modern mimarlığın kurucularından biri sayılan Le Corbusier, Sanayi Devrimi ve İkinci Dünya Savaşı sonrası toplumları için işlevsel, ekonomik ve fakat çağın gerekliliğine uygun biçimde yeni bir üslup yaratmayı amaçlamıştı. Özellikle Şark Seyahati ve bu seyahati sırasında, az gelişmiş olarak saydığı toplumların ürettiği mimarlıktan oldukça etkilenen mimar, hayatının geri kalanında bu teknikleri, yeni bir standartlar sistemi kurup, bu sistemi evrensel alanda yaymaya adanmıştır. Le Corbusier'in bu yerellik okuması, çoğu zaman, yerele bir övgü gibi sayılır ve yerellik kavramı, Le Corbusier ile birleştirilerek yüceltilir. Bu nedenle bu çalışma Le Corbusier bağlamında iki soruyu tartışmaya açıp yanıt aramanın peşindedir. Biri, yerellik ve evrensellik mefhumlarının Le Corbusier düşüncesindeki yeridir. İkincisi ise yerelden yola çıkarak kurduğu standartlar sisteminin, evrensel sahnede bulunduğu yankının izini sürmektir. Bu bağlamda Le Corbusier'in konutları bulunduğu coğrafyalar ile beş ilke bağlamında karşılaştırmalı olarak ele alınacaktır. Araştırma yöntem olarak Dilthey'in Hermeneutik okuması çerçevesinde yapılmıştır. Bu yöntem ile metinler arası bütüncül bir okuma yapılarak, yerel ve evrensel arasındaki arayışların izleri sürülmüştür. Yapıların söz konusu ilkeleri taşıyıp taşımadığı da, plan-kesit-cephe düzenlemelerinden okunarak değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Le Corbusier, Yerellik, Evrensellik, Modern mimarlığın beş ilkesi

An attempt to read between Universal and Local; Five Principles of Modern Architecture and Corbusier Houses

Summary

Le Corbusier, who is considered to be one of the founders of modern architecture, aimed to create a functional, economic and yet a new style for the post-World War II societies, due to technological developments, improvements of construction, and new materials. After his travel to Orient, the architect impressed by the architecture of simplicity of the societies which he defines as primitive. For, the rest of his life, He tried to establish a universal system of standards and spread his ideas to the universal field. Most of the studies in the field of vernacular read Le Corbusier's understanding of vernacular architecture as a tribute to the locality. Thus, this study aims two things; one is focusing on the notions of locality and universality in Le Corbusier's thought and the second one is; the system of standards founded by Le Corbusier. The houses which are designed by Le Corbusier will be investigated according to their location and according to their condition to five principles. The study analyses texts and their relations to be able to understand the universal and local dichotomy according to Dilthey's Hermeneutik reading.

Keywords: Le Corbusier, Universality, Locality and Five Principles of Modern Architecture

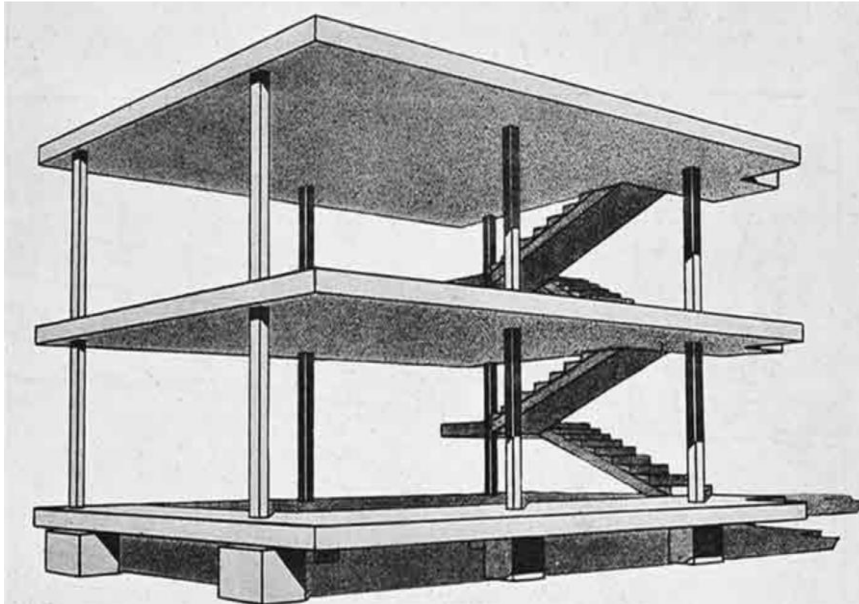
¹ Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Araştırma Görevlisi, bdilaveroglu@fsm.edu.tr,
<https://orcid.org/0000-0001-6312-6944>

Makale Geliş:06.06.2020-Kabul: 26.06 .2020

GİRİŞ

Sanayi devrimiyle birlikte gelişen teknolojik koşullar ve yeni malzeme olanakları şehirler için, İkinci Dünya Savaşı'nın izlerini ve ekonomik açmazlarını ortadan kaldırmanın bir yolu olarak görülüyordu. Ortaya çıkan konut sorununu ve ekonomik bunalımı ortadan kaldıracak olan şey bu nedenle, basit, ekonomik, coğrafi koşullardan bağımsız ve standart elemanlarla üretilebilecek olan yeni yapı biçimleriydi(Le Corbusier, 2017). Le Corbusier bu arayışı tutku haline getirmiş ve modern mimarlığın çehresinin şekillenmesinde epey etkili bir mimar haline gelmiştir. Müzeden, konuta, fabrikadan toplu konuta kadar pek çok yapı türü üretmiş fakat kuramını çoğunlukla konut yapıları üzerine şekillendirmiştir(Le Corbusier, 2017).

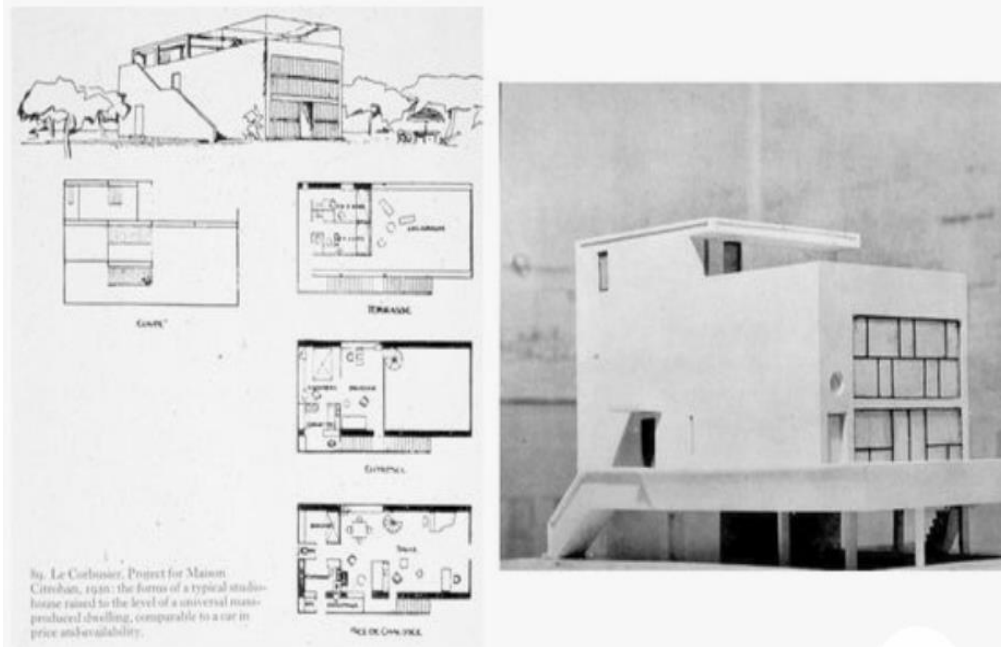
Modern mimarlığın stilinin oluşmasındaki en önemli etkilerden biri Le Corbusier'in öne sürdüğü beş ilkedir. Bu ilkelerini, kuramsal bağlamını en kuvvetli biçimde yansıtan yazısı, “ Yeni bir Mimarlığa Doğru Beş Nokta” bildirisi 1926 yılında ortaya çıkacaktır (Jeanneret, 1991). Bu mimarlık biçiminin ilk ilkesi taşıyıcılar, taşıyıcılar noktasal olarak yerleştirilerek duvarların yerini alırlar ve iç düzenleme düşünülmez, eşit aralıklarla yerleştirilerek oluşturulurlar. İkinci öge, çatı bahçeleridir. Çatı bahçeleri Le Corbusier için, kent içinde parselden kaybedilen alanı kazanmak ve zaman geçirmek için, başka bir açıdan da betonu nemli tutarak fazla çalışmasını önlemek adına, yararlı bir ögedir. Taşıyıcıların bağımsız planlanmasıyla her katta özgün bir planlama olanağı açığa çıkar, bu serbest mekan anlayışını doğurur, bu Le Corbusier'in üçüncü ilkesidir. Dördüncü ilkesi de betonarme sistemin gelmesiyle özgürleşen pencere açıklıklarıdır. Le Corbusier, bir taşıyıcıdan diğerine kadar uzanan bant pencereleri, yine taşıyıcıların verdiği serbestlik ölçüsünce mekana yerleştirir(Jeanneret, 1991). Beşinci ve son ilkeyse, cephenin özgürce tasarımıdır. Döşeme, yapıyı çevreleyen bir balkon gibi taşıyıcının ötesine uzanabilir, bu da cephenin taşıyıcıdan bağımsız olarak üretilebilmesi anlamına gelir ve cepheyi özgürce tasarlama olanağı da beraberinde getirir (Jeanneret, 1991).

Şekil I Dom-ino (Corbusier, 2010)

Bu standart elemanlardan oluşan ve kolayca inşa edilen yapıım sistemi esasında, İkinci Dünya Savaşı sonrası açığa çıkan konut ihtiyacına da verilen bir cevaptır (Aureli, 2014). Kitlesel üretimin prototipini, tekrarı ve yeni teknolojinin potansiyellerini açığa vurur (Eisenmann, 1979). Dahası, mimarlığın minimum durumlarını tanımlayabilir bir diyagram olması açısından da önemli bir referans noktasıdır (Eisenmann, 1979). Le Corbusier'in Domino (şekil I) ile olan ilişkisi, tıpkı Modulo ile olan ilişkisindeki gibi, her yerde kurulacak olan bir standartlar sistemi inşa etmektir. Bunun için de malzeme ve teknolojik araçları kullanmanın sınırlarını aramıştır.

Uçak, otomobil gibi teknoloji araçları Le Corbusier için mantık çağının araçlarıydı (Le Corbusier, 2010). Bu mantık nasıl gündelik hayatın hareket sorununa mantiki ve rasyonel bir sorun olarak yaklaşır, çözdüyse günün mimarlığı da, konut sorunları da belli türden bir problem çözüm yaklaşımına ihtiyaç duyar. Bu da makine çağının konutudur, dolayısıyla konut da bir makinedir (Corbusier, 2010). Makine gibi algılanmalı ve tasarlanmalıdır. Dom-ino’da bunun için işlevsel bir girişimdir. Malzeme açısından da bulunduğu çağ, uçak ve otomobil gibi çağın gerekliliklerini karşılama gücüne sahipti. Bina yapımındaki ürünlerin seri üretime başlaması, demir ve çimento evrimi mimarlığı, geçmiş ile olan bağından tamamen koparıyordu. Corbusier’e göre bu biçimler açısından bir devrimdi, ve bu biçimler artık eskisi gibi var olamazlardı (Corbusier, 2010). Bu nedenle de mimarlıkta da bir devrime ihtiyaç vardı, onu mühendisler gibi ileriye taşıyacak bir devrimdi bu. Matematiksel hesaplarla yönetilen ve ekonomi yasalarından esinlenen bir mimarlığın biçimlerinin devrimi(Corbusier, 2010). Bu devrimin gücünü de makinede bulduğunu söylemek zor değil. Bu nedenle Le Corbusier’in yazılarında da yapılarında olduğu gibi gündelik hayatta devrim yapmış gibi görünen bu nesnelerin imgeleri çok yoğundur. Konutun içinde yaşanılan bir makine olması, savaş sonrası ekonomik koşullar ile birleştğinde, ucuz ve ekonomik ama daha çok işlevsel gereksinimleri karşılayacak bir makine olmalıydı. Le Corbusier bu konuda o kadar ileri gider ki tasarladığı evlerden birine, Citroen arabasının markasından esinlenerek, “Citrohan” (Şekil II) diyecektir(Corbusier, 2010).

Şekil II Citrohan Konutu (Foundation, n.d.)

Corbusier bu devrimin kökenlerini barınak fikrinde bulur. Barınak insanlığın en zorunlu gereksinimi ve ilk tasarladığı gerektir (Corbusier, 2010). Bu nedenle geçmişin dogmatik inanışları üzerine kurulmuş olan konut da artık bağımsızlığını ilan etmelidir. Bu konuda en büyük sorumluluk Le Corbusier için mimarlığa düşer. Çünkü toplum, yetersiz bir eğitimle kendi alışkanlıkları doğrultusunda bir görsel düzen arayacaktır, yani geçmişe bağlı kalacaktır. Bu noktada mimarın görevi, duyuları etkileyecek, görsel istekleri tamamıyla karşılayacak, tüm duyuşsal belirimleri dışa vuracak bir düzenlemeyi üretmek ve bunu anlatmaktır. Bu biçimler Le Corbusier’e göre, basit geometrik biçimlerdir. Mimarlık asal geometrik formlar ile üretilmelidir. Yüzeylerle etkileşim kurmalı, pencere, kapı gibi bölücülerin yüzeyleri işgal etmesine engel olmak gerekir(Le Corbusier, 2010).

Le Corbusier için yüzey ve kütle ikilisini uzlaştırmanın bir yolu, yine Sanayi Devrimi sonucunda ortaya çıkan fabrika yapılarıydı. Belirli bir mimari görüşü benimsemeyen, işlev odaklı, salt geometrik formlara sahip bu yapılar, modüler hale gelerek yüzey/kütle ikiliğini de aşıyorlardı. Plan da Le Corbusier için dikkat edilmesi gereken üçüncü etmendi, planın kendisinde önceden belirlenmiş bir

düzen var olmalıydı ve bu düzen en basitten en karmaşığa kadar, yatayda ve düşeyde düzeni sağlamalıydı (Le Corbusier, 2010).

Corbusier evrenin matematik bir hesaba dayandığını düşünüyordu. Bu nedenle mimarlıkta da ahenkli bir ölçüyü yaratmanın “yüreğimizdeki ve ruhumuzdaki devinimleri belirleyeceğini ve güzelliği” duyumsatacağına inanıyordu (Corbusier, 2010; 33). Düzenleyici bir takım elemanların gerekliliği, Le Corbusier için mimarın varlığının olağan bir sonucudur. Esasında, Le Corbusier için matematiksel düşünce mimarlığın varlığını maddileştirerek var etme çabası gibi yorumlanabilir. Çünkü , Le Corbusier bu matematiksel yorumun mimarlığı keyfilikten kurtaracağını düşünüyordu (Le Corbusier, 2010). Rasyonalite ve standartlar oluşturma fikri, bu nedenle Le Corbusier yapılarında öne çıkan unsurlardır. Le Corbusier’in kuramı bu nedenle yerellik ve evrensellik arasında bir arayışın sonuç ürünüdür. İsviçre asıllı Fransız mimar, bu nedenle uzunca bir Avrupa seyahati sırasında geliştirdiği fikirlerini yerelden başlayarak, evrensele uzatır. Bu nedenle bu çalışma yerellik ve evrensellik ara yüzünde, Le Corbusier’ in üretimlerini bağlamsal açıdan ele alacaktır.

1. Le Corbusier ve Yerellik Mevhumu

Le Corbusier 1911 yılında çok bilinen Şark Seyahati ile Berlin’den başlayarak Edirne, İstanbul Selanik, Atina, İtalya güzergahı üzerinden Avrupa turuna çıkar(Le Corbusier, 2000). Bu seyahati sırasında, İstanbul’da daha sonra Cezayir’de ve Fas’ta da bulacağı modül anlayışını keşfettiğini ifade etmiştir (Le Corbusier, 2010; Le Corbusier, 2000). Le Corbusier, içten dışa doğru büyüyen kütsel kompozisyonları ve basitliği ile bu mekanların kurgulanışına hayran kalmış gibi görünse de, çağdaşı Loos’un, “Süsleme ve Cürüm” makalesindeki “öteki” anlayışına benzer bir yaklaşımı da geliştirmiş gibi görünüyor(Loos, 2014). Loos, bir tavır olarak, süslemeyi medeniyet dışı bireyler için olağan buluyordu. Süs’ün süs olmasının olanaksız olduğu evren medeniyet evreniydi, yani şehirdi (Loos, 2014). Benzer biçimde, 19. Yüzyılın Evrensel sergilerine bakıldığında da benzer sonuçlar açığa çıkmıştır. Zeynep Çelik’in “Şark’ın Sergilenişi” isimli eserinde de benzer sonuçlara rastlanır. Şark’ın Evrensel Sergilerde varlığı, bir ötekileştirme biçimine dönüşmüştür(Çelik, 2005; Said, 2016). Fakat Le Corbusier, kitabını sarmalayan oryantalist tavrın özüne inildiğinde, gerçekten Berberi kabilelerin kübik evlerinden, İstanbul’un ahşap konutlarından etkilenmiştir, fakat bu etkileniş, tıpkı Loos’un dövmeyi medeniyet dışı bireylerde olağan bulması gibi, basitliği medeniyet dışı bireylerde olağan bulmasıyla benzerdir. Bu söz konusu basitlik, Endüstri Devrimi’nin ve İkinci Dünya Savaşı sonrası ekonomik bunalımdan da kurtulmak için, Le Corbusier’in ihtiyaç duyduğu ve sıkça bahsettiği devrimdir (Le Corbusier, 2010). Genellikle yerelliğe övgü olarak nitelendirilmesi de bu bağlamda yanlış bir okuma sayılabilir.

Başka bir mesele de, üslup anlayışıdır. Üslup Le Corbusier için bir dönemin genel üretiminden doğan ve herkes tarafından kabul görüp beğenilen ortak bir anlayıştır(Le Corbusier, 2019b). Bu nedenle de bir süsleme formu sayılamaz, çünkü olağan olarak devam edegelmiş işlerin gerçekleştiği plastik bir sistemdir (Le Corbusier, 2019b). Bu anlamda Le Corbusier’in üslupta bulduğu değişiklik, modern mimarlığın “süsleme” ile kurduğu karşıtlıktan başka bir biçimde ifade bulur. Modern mimarlık, Loos’un “süsleme cinayettir” isimli vecizesiyle(Loos, 2014), mimari biçimler ve süsleme arasında katı bir karşıtlık kurmuştu. Süsleme ancak, geri kalmış toplumların bireylerinin bedenlerinde barnabilecek bir mevhumdu (Loos, 2014), şehir içinde süslemenin getirdiği kimliklere insanların ihtiyacı olmadığı gibi, mekanların da ihtiyacı yoktu. Le Corbusier için üslupla kurduğu ilişki böyle bir karşıtlık değildir, Corbusier üslup meselesini bir zamana ait toplumsal uzlaşısı gibi görmüştür ve zamanı geçen diğer şeyler gibi üslup da bir kenara bırakılmalıdır (Le Corbusier, 2010). Yüksek kültür seviyesi üslupları modası geçen şeyler gibi bir yana bırakılmaya mahkum kılmıştır(Le Corbusier, 2019b). Çünkü üslup önceden tasarlanmamış bir düzenin tezahürüdür ve estetik bir meseledir. Evrensel de yalnızca insanı merkeze alan bir estetiğe yönelmelidir(Le Corbusier, 2019b). Bu nedenle de beyaz çıplaklık, boşluk ve özgürlüğün kodları demek olacaktır (Le Corbusier, 2019e).

Le Corbusier yerelliği hız ve teknoloji çağının arkada bıraktığı bir olgu olarak ele almıştır. Ona göre uçakların, gemilerin ve otomobillerin yüzyılında artık yavaşlığın bir parametre olarak ele alınması

mümkün değildir, bu nedenle de artık yerellikten söz etmek mümkün değildir. Evrensel bir dünya için de evrensel bir dil gerekir. Le Corbusier'in Modüller'u ve modern stili, bu nedenle her yerde gerçekleştirilecek olan evrensel dili aramanın peşindedir.

1.1. Kitle İletişim Araçları ve Yerellik

Modern fotoğraf ve askı teknikleri bugüne kadar kullanılan iletişim biçimlerini ve sınırlarını yeniden tanımlamıştır (Le Corbusier, 2019). Le Corbusier için, kitap, taşbaskı, sabit projeksiyon, renkli fotoğraf gibi araçlar atmosferi tarih ve coğrafya üzerinden algılamak açısından olabilecek en keskin dönüşümü yaratmıştır. Çünkü, sanat artık taşınabilir bir nitelik kazanmıştır ve her yerdedir.

Aynı keskin dönüşüm mimarlık için de geçerlidir. Colomina'nın ifade ettiğine göre, kitle iletişim araçlarının ortaya çıkması, bir tür "dergi mimarisi" de ortaya çıkarmıştır. Fotoğrafın mimarlıkta ortaya çıkışı bir açıdan mimariyi yeni bir yöntemle sunmak anlamına gelse de, başka bir açıdan da kitlelerle iletişim biçimlerini ve dünya kavrayışını da dönüştürdüğünden karakterinin de dönüşümünü gerektirecektir (Benjamin, 2016; Colomina, 2011). Bu açıdan demiryolunun şehirlere yaptığını da böylece fotoğraf mimarlığa yapmış olur (Colomina, 2011). Kitleler tarafından tüketilmek üzere hızlandırılmış ve yerinden edilmiş görüntüler, tıpkı yerelliğin kendisini evrenselleştirme durumuna bırakması gibi, yerlerini terk ederek, dolaşıma çıkmış gibi görünürler. Bir yere bağlı olan herhangi bir şeyi yerinden etmek, bir soyutlama sürecini de başlatacağından, nesne artık halesini ve kendisine kimlik kazandıran karakterini kaybederek tanınır olmaktan çıkar (Colomina, 2011). Bu bir anlamda mimarlık bağlamında, yapının bulunduğu yerden (yerellikten), evrensele uzanması anlamındadır.

2. Le Corbusier ve Evrenselleştirme Mefhumu

Le Corbusier için mimarlık nesnelere önce aklın yoluyla bir araya getirmenin bir formuydu. Başka bir deyişle, bilimdeki ilerlemeden kaynaklanan bir paradigma değişimini nesnelere aktarmanın bir yoluydu. Le Corbusier için, bilimin ışığında üretilen mimarlık biçimleri, kolektif bir uzlaşma olarak kabul edilen üslup biçimlerinin önündeydiler. Bu mimarlığın pratik alanı açısından bakıldığında, üslubun, (ışık, oran-orantı gibi) kullanım amaçlarından ya da denge, mukavemet gibi problemlerden sonra gelmesi anlamına geliyordu (Corbusier, 2019b). Dolayısıyla, Le Corbusier için, hesap sanatının en güvenilir temelidir, çünkü onunla mimari üretim de evrensel standartlara ulaşır. Le Corbusier'in bilimle ve hesaplama kurduğu bu yakın ilişki, sonra konstrüksiyona etki eden malzeme ve yapı gibi olanaklar üzerinde deneyler yapmak anlamına da gelecektir. Demir, cam, çimento, betonarme gibi malzemelerinin dayanıklılıkları üzerinde deneyler yaparak belirli standartlar elde etmek, tam da bu nedenle Le Corbusier için bir tutku ve amaç haline gelir. Bu standartları üretebilmek de mükemmelle ulaşmak ve evrensel ahengi yakalamak anlamındadır. Le Corbusier bu evrensel mimarlık fikrini, insan oranını doğa ile benzeştirecek olan Modül fikrinin oluşturulmasında bulur, evrensel insan için oluşturulan tasarım fikri, evrensel standartlara göre oluşturulmalı ve dünyanın her yerinde ekonomik, standart ve insan için mimarlığı üretmeye yardımcı olmalıdır.

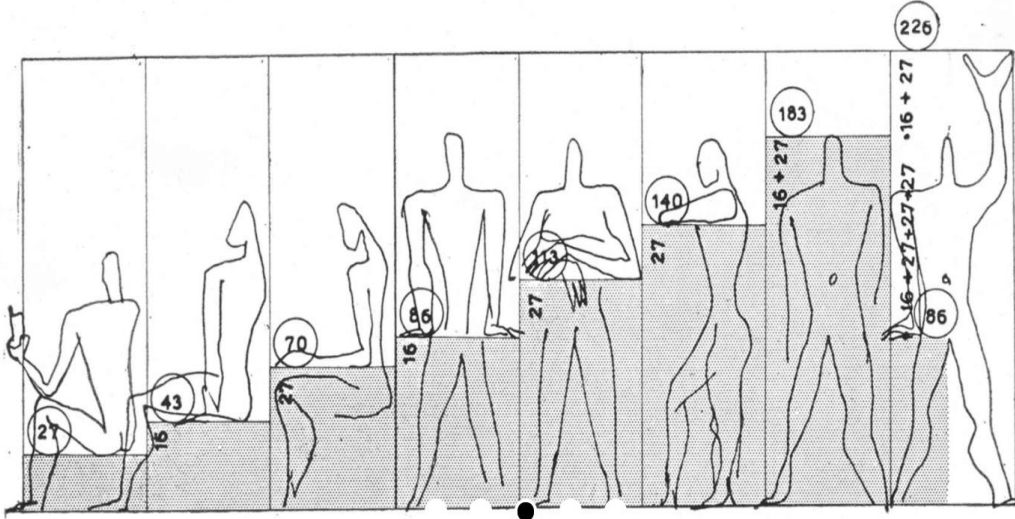
2.1 Modül ve Evrensel Mimarlık

Modern öncesi hayatın ölçüsü Le Corbusier için yürümektir, girişimlerin uzaklıkların, ihtiyaçların ritmini belirleyen şey bu nedenle adımdır. Fakat modern havacılığın ve hızlı araçların yüzölçümünde, değişen yer değiştirme pratikleri ile, nesnelere üretmekte kullanılan ölçü hala yerel kalabilir miydi? (Corbusier, 2014a). Bu soru işareti Le Corbusier'i uzun süre takip edeceği bir araştırma sürecine itti. Mimar bu nedenle, uzun araştırmaları sonucunda, zamanın İngiliz, Fransız ölçü birimleri ile altın oran ve insan bedeni arasında paralellikler kurarak bir sistem ortaya çıkarmaya çalışmıştır (Corbusier, 2014a, 2014b, 2019d). Le Corbusier'in yeni bir sistem icat etmekteki temel savı, geleneksel dünyanın merkez aldığı temel ölçü birimi olan inç'in (inç başparmak ölçüsünü verir) Fransız devrimiyle dönüşerek daha evrensel olan bir birim olan metre'ye geçişle birlikte ortaya çıkan ikili ölçü sistemidir (Corbusier, 2014a, 2014b, 2019d). Metre, dünya meridyenlerinin kırk milyonda biri olarak formüle edilmişti (Corbusier, 2019d). Fakat mimarlık için hala insan bedenine

bağlılık söz konusuydu. Le Corbusier, Fibonacci'ye referansla, insan bedeninin ayak, kafa, kollar kaldırılmış halde parmak uçlarını mekanı işgal eden beden referans noktaları olarak kabul ederek kendi sistemini geliştirdi(Le Corbusier, 2019d).

Le Corbusier için kütleler algılanabilir oranlara göre düzenlendiğinde hakiki varlığını bulurlar. Algılanması, insan varlığının merkezine kurulması anlamına gelir, tam da bu nedenle insanın ölçülerine göre yapılmış olan tüm yapılar dikkate değerdir. İnsan ölçülerinden referans alınarak yapılan yerel yerleşimlerin imgesi bu noktada Le Corbusier'in Şark Seyahat'inden aşına olduğu bir imgeydi. İnsani boyutların sırrını da bu geleneksel yerleşimlerde çözdüğünü daha önce pek çok kez ifade etmiştir (Le Corbusier, 2019a). Çoğu zaman Arap mimarlığını(Le Corbusier, 2010), İstanbul'daki yapıları yada Berberi evlerini(Le Corbusier, 2000), Cezayir'i (Colomina, 2011) örnek gösterir. Bu yapıların ölçek ve oranları, Le Corbusier'e göre, primitif bir teknolojiye sahip olduklarından ötürü, insanidir(Le Corbusier, 2000). Bu nedenle yapılar insan ölçeğinden, dirsek, parmak, başparmak gibi ölçü ve oranlara göre düzenlenmişlerdir (Le Corbusier, 2019d). Le Corbusier' in Şark'tan aldığı söylediği en büyük ders bu "insani ölçek" olgusudur.

Fransız Devrimi sonrası gelen hümanizma akımının, bilim ve sanat için olanaklar sunması bu nedenle insan merkezli mimarlık için de böyle bir kanalın açılması anlamına gelmiştir (Corbusier, 2019d). İnç² sistemi değiştirilerek, metre ölçüm sisteminin kurulması, kimliklerden ve herhangi bir göndergeden uzak olan, "dünya meridyenlerinin kırk milyonda biri olan metre" ye dönüşmesi tam da bu açıklığa işaret ediyordur. Mimarlığın insan bedeniyle kurduğu zorunlu ilişki ve metrik sistemin bedenden bağımsızlaşması da Modülör'ün doğuşuna neden olmuştur. Fibonacci'ye (Şekil III) referansla insan bedeninin ayak, kafa, kollar kaldırılmış halde parmak uçları ile bir dizi referans noktasını esas alarak oluşturulan Modülör, başta Le Corbusier'in beden ölçülerini (175cm) esas almıştır(Corbusier, 2014a). Fakat bu orantıyı her ırktan ve boydan insan bedeni için uygun olmasının gerekliliği ortaya çıkınca, en büyük insan ölçüsü esas alınarak, İngiliz askerlerinin beden ölçülerine (113+70+43=226) dönüştürmüştür. Le Corbusier, büyük olanın tüm insanlık için ideal olduğunu, şeylerin büyüklüğünün kimseyi rahatsız etmeyeceğini düşünmüştür.

Şekil III Corbusier'in Modülör Çalışmaları (Corbusier, 2014a, 2014b)

Modülör merkeze insanı almasına rağmen, ortaya çıkardığı sorun, onu aşırı soyutlaştırarak sabitlemesiydi. Dünyanın herhangi bir yerinden bir insanın gündelik hayatının merkezini, evrensel olmak adına İngiliz birinin vücut ölçülerine sabitliyor ve bunda herhangi bir sorun bulmuyordu. Şehircilik için önerdiği parselasyon sistemlerinde de aynı sorunlar ortaya çıkmıştır. Tek bir insan ölçüsüne sabitlenmiş tasarımların, yapıdan şehir ölçeğine varıncaya kadar bitimsiz bir referansa dönüşmesi, insan merkezli kurulmuş bile olsa, insanın varlığını Le Corbusier düşüncesinin dışarısında

² Uzunluğu 2.5 cm olan İngiliz ölçü birimi

birakır. Tıpkı demiryolunun icadının şehirleri birer durak kılarak soyutlaması, fotoğrafın icadının yapıyı bağımsızlaştırarak köklerinden koparması gibi, insan ölçeği üzerine kurulan Le Corbusier sistemi de zamanla insansızlaşacaktır. Fakat yine de, oluşturmaya çalıştığı evrensel hareket, ASCORAL (Mimari Yenileme için İnşaatçılar Kurumu) ile birlikte “CIAM Şehircilik Izgarası” ismini verdiği kurulu organize etmekten başlayarak, CIAM Şehircilik Izgarası adını verdiği bu sistemi tasarlamasına, Yedinci Bergamo CIAM Kongresi’nin (1949) ve Sekizinci Hoddesdon CIAM Kongresi’nin düzenlenmesine olanak sağlamıştır. Bütün bu çalışmalar bir süre sonra Fas’ta zorunluluk haline gelecek, Bogoto’da pilot plan oluşturulmasına neden olacak ve Hindistan’da, Pencap’ın yeni başkenti Chandigarh’ın inşasında kullanılacaktır (Le Corbusier, 2019c). Le Corbusier’in kurmaya çalıştığı evrensel standartlar sistemi ve evrensel estetik böylece sayısız farklı kentte hayat bulmuştur.

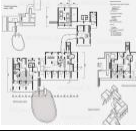

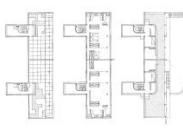

Sonuç

Le Corbusier’in yapıları yapı yapmaya başladığı tarihten, son yapısını inşa edinceye değin sayısız şehirde inşa edilmiştir³. Modüler bir sistem olarak kabul görmese bile, kurduğu standartlar sistemi, dünyanın pek çok yerinde ses getirmiş ve Le Corbusier’e yapı yapma erkini de kazandırmıştır. İnşa ettiği yapılar ve kurduğu evrensel standartlar dünyanın pek çok yerinde inşa ettiği yapılarda tekrar etmiştir. Bu bağlamda tutarlı bir sistem olarak algılanabilir. Fakat, coğrafyadan bağımsız bir biçimde, yapının içinde bulunduğu koşullara da adapte olabilmektedir. Fransa’da inşa ettiği Jaoul evi ve Hindistan’da inşa ettiği, Sarabhai bu bağlamda malzeme çizgisini değiştirdiği, yapının içinde bulunduğu ekonomik koşullar ile inşa edilmesine dahil olan diğer aktörlerin yaşamlarına has programlara adapte edildiğini söylemek mümkündür. Jaoul evi özelinde, ekonomik sıkıntılar nedeniyle malzeme değişirken, Sarabhai’de iklimsel koşullar, coğrafi durum ve ekonomi duruma yaklaşımını etkilemiştir.

Le Corbusier’in standartlar sistemi esasında konut fikri üzerine kurulmuştu. Mimarlığın beş ilkesinde de, prensipler konut çevresinde yoğunlaşır. Le Corbusier’in, Mimarlığın beş ilkesini yayınladığı 1926 yılından sonra tasarladığı tüm konutlara bu perspektiften bakınca, Le Corbusier’in inşa ettiği tüm yapılarda görülen en temel prensibin serbest mekan ve serbest cephe nosyonları olduğu görülür. Bunun dışındaki diğer prensipler coğrafyadan bağımsız biçimde şekillenebilirler. Özellikle Fransa’da inşa ettiği Jaoul Evi (Şekil IV), beş ilkeye bakıldığında çizgi dışına kayan bir tasarım olarak görülebilir. Bunun dışında, Hindistan’da inşa ettiği iki ev, Villa Shodhan ve Villa Sarabhai da bu ilkelerden bazılarını taşımaz. Fakat Le Corbusier yine de bu ilkeleri Hindistan’da ya da Arjantin’de, Fransa’da inşa etmenin verdiği farklı coğrafi etkilere göre şekillendiriyor gibi görünmez. Bu nedenle de her konutun kendi içindeki programı, gereklilikleri ve inşai koşullarının bu ilkeler doğrultusunda bir yorumunun üretildiğini söyleyebiliriz. 1926’dan sonra üretilmiş 11 konutun yalnızca ikisinde beton ve cam dışında, ahşap ve tuğla karışımları da kullanılmıştır. Dolayısıyla, Le Corbusier’in mimarlığın beş ilkesi olarak ortaya koyduğu bu standartlar dizisi, bir değişmez kanun değildir. İklim, parsel, koşullara, yapının programına ve parselin gereklerine göre dönüşen değişen bir yorumlama biçimidir. Mimar bu ilkeleri, tıpkı artan ve azalan bir modül sistemi gibi, söz konusu koşullara adapte ederek bir cetvel gibi kullanmıştır. Bu bağlamda Le Corbusier’in standartlar sisteminin, dünyanın her yerinde, modern mimarlık için kullanılabilir bir el kitabı niteliğine dönüştüğünü düşünmek mümkün hale gelir.

³ Fransa, Almanya, İsviçre, Hindistan, Tunus, Amerika, Rusya, Japonya, Belçika, Arjantin, İtalya, Irak üretimini tamamlayabildiği kentlerdir. Ayrıca, Şili, İngiltere, Cezayir Ve Fas da önerilerde bulunduğu fakat yapılarını inşa etme şansı bulmadığı kentlerdir. (Foundation, n.d.)

Corbusier'in Konut İ levli Yapıları ve Mimarlığın Be İlkesine Göre Analizleri

				sırbest mekan	sırbest cephe	teras	bant	pencere	plöforler
Villa Savoye	Fransa	1931							
Villa Sarabhai	Hindistan	1951							
Maison Guiette	Belçika	1926							
Curutchet Evi	Arjantin	1949							
Frugès Konutu	Fransa	1926							
Jaoul Evi	Fransa	1951							
Villa Shodhan	Hindistan	1951							
Villa Stein	Fransa	1926							
Villa Tarnisien	Fransa	1926							
Villas Weissenhofsien	Almanya	1927							
Villa Cook	Fransa	1926							

Şekil IV Corbusier 'un Tasarladığı Konut Yapıları, Tasarlandıkları Yerler ve Mimarlığın Beş İlkesi Kuramına Göre Analizleri. (Grafik içindeki bilgiler Le Corbusier Vakfı'ndan edinilerek, görselleştirilmiştir.)

Kaynakça

- Aureli, P. V. (2014). The Dom-ino Problem: Questioning the Architecture of Domestic Space. *Anyone Corporation, No. 30*((Winter 2014)), 153–168.
- Benjamin, W. (2016). Tekniğin Olanaklarıyla Yeniden Üretilbildiği Çağda Sanat Yapıtı. In *Pasajlar* (p. 277). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Colomina, B. (2011). *Mahremiyet ve Kamusalık Kitle İletişim Olarak Modern Mimri* (1. Baskı). İstanbul: Metis Yayınları.
- Corbusier, L. (2010). *Bir Mimarlığa Doğru*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Corbusier, L. (2014a). *Modulor*. İstanbul: Yem Yayınları.
- Corbusier, L. (2014b). *Modulor 2*. İstanbul: Yem Yayınları.
- Corbusier, L. (2017). *Katedraller Beyazken*. İstanbul: Daimon Yayıncılık.
- Corbusier, L. (2019a). Folklor Geleneklerin Canlı İfadesidir. In B. Demirhan (Ed.), *Le Corbusier, Kendi Penceresinde bir Adam* (pp. 131–139). İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınları.
- Corbusier, L. (2019b). Mimarlık ve Pürizm. In B. Demirhan (Ed.), *Le Corbusier, Kendi Penceresinde bir Adam* (pp. 47–55). İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınları.
- Corbusier, L. (2019c). Modern Mimarlığın Ödevleri Üzerine Prensip Bildirgesi. In B. Demirhan (Ed.), *Le Corbusier, Kendi Penceresinde bir Adam* (pp. 183–198). İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınları.
- Corbusier, L. (2019d). Modulor, Mimarlıkta ve Mekanikte Evrensel Olarak Uygulanabilir, İnsan Ölçeğinde Bir Armonik Ölçü. In B. Demirhan (Ed.), *Le Corbusier, Kendi Penceresinde bir Adam* (pp. 175–181). İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınları.
- Corbusier, L. (2019e). Sondaki Notlar. In B. Demirhan (Ed.), *Le Corbusier, Kendi Penceresinde bir Adam*. İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınları.
- Çelik, Z. (2005). *Şark'ın Sergilenişi 19 Yüzyıl Dünya Fuarlarında İslam Mimarisi*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Eisenmann, P. (1979). Aspects of Modernism: Maison Dom-ino and the Self-Referential Sign. *Oppositions*, 30(15/16), 139–151. <https://doi.org/10.1007/s13398-014-0173-7.2>
- Foundation, L. C. (n.d.). Le Corbusier Projects.
- Jeanneret, P. (1991). Le Corbusier/ Pierre Jeanneret: Yeni Bir Mimarlığa Doğru Beş Nokta. In U. Conrads (Ed.), *20. Yüzyıl Mimarisinde Program ve Manifestolar* (p. 169). İstanbul:

Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı Yayınları.

Le Corbusier. (2000). *Şark Seyahati*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Le Corbusier. (2019). Paul F. Damaz'ın L'art Dans L'architecture Moderne En Europe Kitabına Önsöz. In B. Demirhan (Ed.), *Le Corbusier, Kendi Penceresinde bir Adam* (pp. 201–205). İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınları.

Loos, A. (2014). Süsleme ve Suç. In *Mimarlık Üzerine* (pp. 163–175). İstanbul: Janus Yayıncılık.

Said, E. (2016). *Oryantalizm*. İstanbul: Metis Yayınları.